
Samenvatting

Adviesaanvraag

Kindermishandeling is een verschijnsel van alle tijden dat zich voordoet in vele vormen. In ons land worden naar schatting per jaar ruim 100.000 kinderen mishandeld. De afgelopen jaren heeft de overheid sterk ingezet op het verbeteren van de preventie, signalering en melding van kindermishandeling. Omdat er onvoldoende zicht was op de mogelijkheden voor behandeling van jeugdige en volwassen slachtoffers van kindermishandeling, heeft de minister voor Jeugd en Gezin de Gezondheidsraad hierover advies gevraagd. Hij vroeg een overzicht van de stand van wetenschap ten aanzien van behandeling van de gevolgen van kindermishandeling; inzicht in de aard van de gevolgen; een indicatie van de zorgbehoefte en aanbevelingen voor het verbeteren van de zorg voor slachtoffers.

Gevolgen van kindermishandeling

Kindermishandeling kan zeer ingrijpende gevolgen hebben voor de ontwikkeling en het functioneren van kinderen, die kunnen voortduren tot in de volwassenheid. Mishandeling heeft nadelige effecten op de ontwikkeling van de hersenen en ook op de fysieke ontwikkeling van kinderen. Door de grote plasticiteit van het kindergebrein lopen jonge kinderen sneller schade op. Bij heel jonge kinderen verstoort mishandeling een veilige hechting aan de ouders, wat ernstige gevolgen heeft voor het algeheel sociaal functioneren op latere leeftijd. Oudere kinderen

---

kunnen gedragsproblemen krijgen en psychiatrische stoornissen ontwikkelen die doorwerken in de volwassen leeftijd. Bij volwassenen is bovendien geconstateerd dat zij, als zij als kind mishandeld zijn, ook vaker lijden aan chronische aandoeningen zoals diabetes, hart- en vaatziekten en astma.

Assessment

Als blijkt dat een kind mishandeld is, is het van groot belang goed in kaart te brengen wat er aan de hand is. Dit betreft de ontwikkeling, fysieke en psychische gesteldheid van het kind, maar ook de veiligheid, omgevingsfactoren zoals de sociale context en de rol van de ouders of verzorgers als persoon en als opvoeders. Het is daarbij van belang niet alleen de problemen, maar ook wat wel goed gaat op een rij te zetten. Doordat deze informatie op dit moment door veel verschillende instanties en professionals wordt verzameld, is het assessment vaak op een of meer onderdelen onvolledig. Ook bij als kind mishandelde volwassenen is een volledig assessment van belang. Over het algemeen is dat eenvoudiger, omdat de volwassene op zichzelf staat en vaker zelf de bron van de informatie kan zijn.

Behandeling

Als in de internationale wetenschappelijke literatuur wordt gezocht op goed onderzochte, bewezen effectieve behandelingen van gevolgen van kindermishandeling, is de oogst mager. Voor zowel kinderen als volwassenen zijn traumafocused cognitieve gedragstherapie (TF-CBT) en EMDR (*eye movement desensitization and reprocessing*) de interventies met de sterkste bewijskracht voor effectiviteit bij de behandeling van symptomen van posttraumatische stress. Posttraumatische stress kan optreden bij verschillende typen mishandeling. Voor verbetering van de ouder-kindrelatie na fysieke mishandeling van kinderen is *parent-child interaction therapy* (PCIT) vooralsnog de enige bewezen effectieve interventie.

Voor verschillende psychiatrische stoornissen die mede kunnen ontstaan door mishandeling, zijn behandelrichtlijnen met interventies beschikbaar. Deze houden echter niet altijd specifiek rekening met de achtergrond van mishandeling.

Het gebrek aan bewezen effectieve interventies is geen louter Nederlands probleem; het speelt wereldwijd. Feit blijft dat in ons land veel interventies worden toegepast zonder deugdelijke onderbouwing van werkwijze en effectiviteit.

Een integrale benadering is een belangrijke voorwaarde voor een goed assessment en een adequate behandeling. Dit wil zeggen dat niet één probleem tegelijk in kaart gebracht en aangepakt wordt, maar dat beoordeling en behandeling op verschillende vlakken tegelijk gebeurt. Bijvoorbeeld zorgen voor een veilige omgeving én behandeling van het kind én aanpak van eventuele problemen van de ouders.

Zorgbehoefte

Het bepalen van de omvang van de zorgbehoefte is lastig. Ten eerste is niet duidelijk hoe vaak kindermishandeling precies vóórkomt. Ten tweede is niet op voorhand vast te stellen welk type mishandeling tot welke schade leidt en hoe lang die zal doorwerken. Duidelijk is wel dat het om een aanzienlijk probleem gaat, waarbij jaarlijks voor alle nieuwe slachtoffers psycho-educatie nodig is. Daarnaast zal voor een aanzienlijk deel verdere zorg nodig zijn.

Volwassen slachtoffers van kindermishandeling willen graag dat het taboe op praten over kindermishandeling wordt doorbroken; in de maatschappij én onder hulpverleners. Verder wijzen zij vooral op het belang van deskundige en empathische hulpverleners.

Beschikbaarheid van zorg

De zorginfrastructuur voor slachtoffers van kindermishandeling is zeer complex. Kinderen en hun ouders hebben te maken met maatschappelijk werk, jeugdzorg, jeugdgezondheidszorg, jeugd-ggz en de reguliere somatische gezondheidszorg, eventueel aangevuld met de algemene ggz, verslavingszorg en schuldsanering. Volwassenen die als kind zijn mishandeld kunnen te maken hebben met ggz, somatische gezondheidszorg, openbare ggz, verslavingszorg en maatschappelijk werk. De afstemming tussen al deze zorgdomeinen is niet altijd optimaal.

De beschikbaarheid van TF-CBT, EMDR en PCIT is op dit moment niet landelijk gedekt. Waar TF-CBT en EMDR toegepast worden, is het nodig hiervoor training en supervisie te volgen. De naleving van richtlijnen waarin CBT de aangewezen behandeling is, schiet tekort.

Aanbevelingen

De commissie pleit voor de ontwikkeling van de hulpverlening in de richting van een integrale benadering. Dat wil zeggen: intensieve, multidisciplinaire samenwerking tussen hulpverleners en instanties op sleutelmomenten in de hulpverlening en een integrale aanpak van de issues die spelen bij een mishandeld kind en zijn directe omgeving of bij een als kind mishandelde volwassene. Er zijn twee initiatieven die de komende jaren een integrale werkwijze zullen ontwikkelen en deze zullen onderzoeken op effectiviteit: de Academische Werkplaats Kindermishandeling van het Kinder- en jeugdtraumacentrum Haarlem in samenwerking met de VU in Amsterdam en het initiatief van Fier Fryslân voor een multidisciplinair centrum kindermishandeling. De commissie beveelt aan deze initiatieven te ondersteunen, onder meer door goede evaluatie ervan mogelijk te maken.

Omdat deze twee initiatieven gericht zijn op kinderen, beveelt de commissie eveneens aan een academische werkplaats in te stellen gericht op volwassenen die als kind zijn mishandeld, complementair aan de activiteiten van het Landelijk Centrum Vroegkinderlijke chronische Traumatisering.

Meer en beter onderzoek naar behandelingsmogelijkheden na kindermishandeling vraagt om te beginnen dat het veld rijp gemaakt wordt voor onderzoek. Het startpunt hiervan is het systematisch en structureel vastleggen van (de reden voor) de keuze voor een interventie en de uitkomst ervan. Op deze manier kan *practice-based evidence* worden verzameld. Deze is te gebruiken voor de uitvoering van grotere wetenschappelijke studies die kunnen zorgen voor *evidence-based practice*. In de psychiatrie gebeurt dit in principe al in de vorm van routine outcome monitoring. Een dergelijk systeem is vooral ook nodig in de jeugdzorg. Tegelijk met het rijp maken van het veld voor onderzoek kan de weg worden gebaad voor *evidence-based* werken in alle zorgdomeinen die werken aan kindermishandeling, met name in de jeugdzorg. Een mogelijke invulling hiervan biedt *community based learning*, zoals dat in de Verenigde Staten op verschillende plaatsen wordt gebruikt.

Ter verbetering van de kwaliteit van de hulpverlening is veel scholing van hulpverleners op het terrein van kindermishandeling nodig. Assessment en behandeling van de gevolgen van kindermishandeling is specialistisch werk, dat veel specifieke expertise vraagt. Ondersteuning van het nieuw opgerichte Landelijk Opleidingscentrum Aanpak Kindermishandeling kan in de behoefte aan scholing voorzien.
